

Üniversite Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeyi*

Ejder ÇELİK¹, Emine BABAOĞLAN²

Geliş Tarihi: 18.03.2016

Kabul Ediliş Tarihi: 20.04.2017

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerini belirlemek ve ayrıca yabancılaşma düzeyinin öğrencilerin cinsiyetine, yaşına, sınıfına, bölümüne, aile gelir durumuna ve teknolojiyi kullanma amacına göre fark gösterip göstermediğini tespit etmektir. Bu çalışmada nicel yöntem kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu; yabancılaşma puanlarının dört alt boyutta da öğrencilerin cinsiyetine, yaşına, sınıfına, aile gelir durumuna göre fark göstermediği belirlenmiştir. Öğrencilerin soyutlanma düzeyinin bölümlere göre fark göstermediği ortaya çıkmıştır. *Güçsüzlük* boyutunda ise edebiyat ve matematik bölümü öğrencileri ilahiyat fakültesi öğrencilerinden; mimarlık bölümü öğrencileri din kültürü ahlak bilgisi öğretmenliği, tarih, bitki koruma, hemşirelik, iktisat, işletme ve ilahiyat bölümü öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek puan almıştır. *Kuralsızlık* boyutunda din kültürü ahlak bilgisi öğretmenliği bölümü öğrencileri tarih, bitki koruma, edebiyat, hemşirelik, iktisat, işletme ve mimarlık bölümü öğrencilerinden; ilahiyat ve matematik bölümü öğrencileri mimarlık bölümü öğrencilerinden anlamlı olarak daha düşük puan almıştır. Öğrencilerin teknolojiyi kullanma amacına göre güçsüzlük ve soyutlanma boyutlarında fark görülmezken; sosyal medya amacıyla teknoloji kullanan öğrencilerin kuralsızlık boyutunda yabancılaşma düzeyinin kitap, dergi ve nakale amacıyla kullanan öğrencilerden, anlamsızlık boyutunda ise haber amacıyla teknoloji kullanan öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Yabancılaşma, güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma, anlamsızlık.

The Alienation Level of University Students

ABSTRACT

The purpose of this study is to identify the level of alienation and whether the students' alienation scores differ meaningfully according to their gender, age, grade, section, family income and to intend to use the technology. Quantitative research method was used in this research. As a result university students' weakness, anomaly, meaninglessness and isolation level is medium. This alienation scores in four dimensions don't differ according to scores of gender, age, grade and family income of the students. Students' isolation scores don't differ according to student's section. In *weakness* literature and math students have significantly higher scores than theology students; architecture students have significantly higher scores than religious culture and ethics teaching, history, crop protection, nursing, economics, theology and business students. In *anomaly* religious culture and ethics teaching students have significantly lower scores than history, crop protection, literature, nursing, economy, business and architecture students; theology and math students have significantly lower scores than architecture students. Students' weakness and isolation

* Bu makale Mayıs 2016 da düzenlenen Uluslararası Bozok Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Yrd. Doç. Dr., Bozok Ün., e-posta: ejder.celik@bozok.edu.tr

² Doç. Dr., Bozok Ün., e-posta: ebabaoglan@yahoo.com.tr

scores don't differ according to student's to intend to use the technology. In *Anomy* dimension scores of university students who use technology for social media (face book – tweeter) are significantly higher than scores of students who use technology for book – journal - article. *Meaninglessness* scores of students' who use technology for social media (face book – tweeter) are significantly higher than scores of students who use technology for news.

Keywords: Alienation, weakness, anomy, isolation, meaninglessness.

GİRİŞ

Kavramsal Çerçeve

Sanayileşmeyle ortaya çıkan yabancılaşma, yine aynı dönemde ortaya çıkan sosyoloji, psikoloji ve sosyal psikolojinin irdelediği temel konulardan birisi olmuştur. Günümüzde yabancılaşma, gelişmiş ve gelişmekte olan toplumların büyük sorunlarından biri olarak görülmektedir. Yabancılaşma olgusunu bir sorun olarak doğru belirlemek ve boyutlarını anlamak için sosyal farklılaşma parametrelerindeki durumunu değerlendirmek gereklidir. Bu bağlamda öncelikle genel yaklaşımlar mikro araştırmalarla desteklenmeli ve yabancılaşmanın farklı toplum yapılarında, farklı sosyal kesimlerde ve yerleşim alanlarındaki durumu analiz edilmelidir. Ayrıca kültürel yabancılaşma, mesleki yabancılaşma, dinsel yabancılaşma gibi farklı yabancılaşma biçimleri de hem ayrı ayrı hem de etkileşim durumlarıyla incelenmelidir. Yapılacak çalışmaların yabancılaşma düzeylerinde ve yönlerindeki farklılaşmaları ortaya koyması, yabancılaşmanın sosyal yapılardaki durumunun daha ayrıntılı biçimde değerlendirilmesini sağlayacaktır. Böylece genelleyici ifadelerden ayrıntılı tespitlere gitmek mümkün olabilir. Aynı zamanda yabancılaşma sorununa karşı geliştirilecek çözümlerin yaşayan ve sürdürülebilir örneklerini yakalamak da mümkün olabilecektir.

Hegel yabancılaşma terimini ilk kullanan düşünürdür. Hegel'in düşüncesinde yabancılaşma, varlığın (tin) kendini gerçekleştirme aşamalarından biridir. Yabancılaşma, varlığın her hangi bir formunun kararlı kendi gibi olma durumunun dağılmasıdır. Yani Hegel'e göre yabancılaşma dağılma demektir. Böylece basit bir bileşim daha karmaşık bir bileşime dönüşecektir. Bu açıdan bakıldığında Hegel'in yabancılaşma kavramına olumlu bir anlam yüklediği görülür. Hegel için varlıksal bir sorun olan yabancılaşma aslında tözden ayrışan insanın bu haline yabancılaşmasıdır ki onu aslını aramaya yöneltir (Swingewood, 1998). Hegel'in bu görüşleri Genç Hegelci, Ludwig Feuerbach ve Karl Marx'ı derinden etkilemiştir.

Materyalist bir felsefi yaklaşımdan hareket eden Feuerbach'a göre yabancılaşma insanın kendi özünden koparılmasıdır. Hegel'in yabancılaşma kavramını din eleştirisinde kullanan Feuerbach'a göre din insanın kendine yabancılaşması, insanın kendi kendisinden kopmasıdır. Düşünür dinsel yabancılaşma eleştirisini dinin yol açtığı ahlaksal ve toplumsal sorunlara dayandırır. Din aracılığıyla maddi dünyanın duygularının değersizleştirilip aşağılanması yoluyla insan kendi gerçekliğinden ayrılmıştır. Dini duygular insanın kendi kendine yabancılaşmasına bağlıdır. İnsan kendine ait nitelikleri Tanrıya devreder ve

kendini bir yoksunluk içinde tanımlar. Böylece kendi yetilerine yabancılaşır (Cevizci, 2010).

Marks, yabancılaşmayı iktisat ve siyasetle ilişkilendirerek açıklamış ve eleştirmiştir. *Ekonomik ve Felsefî yazmaları* adlı eserinde bireyin kendini gerçekleştiren özü olarak “emeği” gören düşünür için yabancılaşma, insanlığın emeğin yarattığı bir dünyada adım adım bir yabancıya dönüştüğü süreçtir. Çünkü insanın kendini gerçekleştirmesi anlamına gelen emek bir sanayi metasına dönüşmüş ve satılabilir duruma gelmiştir. Böylece nesneleşen emek bireyin karşısında, sisteme ait bağımsız bir güç olarak durmaya başlamıştır. Bu sebeple Marks nesneleşme ile yabancılaşmayı özdeş kavramlar olarak görmüştür (Swingewood, 1991)

György Lukacs’ın yabancılaşmaya bakışında *Tarih ve Sınıf Bilinci* adlı kitabındaki “şeyleşme” kavramı önemli bir yer işgal eder (Lukacs, 2014). Kapitalist toplumda insan yaşamı insandan uzaklaştırılmakta ve kapsamlı biçimde makineleştirilmektedir. Uzmanlık isteyen teknik işler aracılığıyla parçalara ayrılan üretim aşaması değil insanın rasyonalitesidir. Bütünlüğü bozulan toplum birbirinden kopuk yığınlarla dönüşmüştür. İnsan bu şeyleşmiş ürünlerde kendi yaratıcı pratiğini tanıma gücünden yoksun bir duruma indirgenmiştir (Eagleton, 1996).

Firtz Pappenheim’in *Modern İnsanın Yabancılaşması* adlı eserinde, teknolojiye, siyasete, toplumsal yapıda olan yabancılaşma biçimleri farklı bir açımla sunulmaktadır (Pappenheim, 2002). Toby Clark *Sanat ve Propaganda* adlı eserinde politik imgelerin yorumlanmasıyla, modern propaganda ve kitle kültürünün yarattığı yabancılaşma ile “aklın yıkımı olgusu” konuları kendine özgü bir kavramsal açılım sunmaktadır (Clark, 2011). Dolayısıyla bu açımların farklı kavram boyutlarını sundukları düşünülmelidir.

Bu çalışmada yabancılaşmanın hangi biçimiyle ilgilendiğimiz konusuna geçmeden önce kavramın kapsayıcı tanımlamalarına değinmemiz gerekmektedir. Yabancılaşma kavramı (İng. alienation; Fr. alienatin; Al: verausserung), kelime anlamı itibariyle bir şeyin veya kimsenin başka bir şeyden veya kimseden uzaklaşması, başka bir şeyle veya kimseyle olan fonksiyonel veya anlamsal paylaşımının sona ermesi durumunu ifade etmektedir (Cevizci, 1999). Bir başka söyleyişle yabancılaşma, belli tarihsel koşullarda insan ve toplum ürünlerinin toplumsal ilişkiyi oluşturan insan özellik ve yeteneklerinden bağımsız yani özerinde olduklarından değişik biçimde kavranmasıdır.

Yabancılaşma kavramının kökeni Latince “alienatio” adından ve “alienarer” fiilinden türetilmiştir. Kelimenin kullanımı iki farklı anlam meydana getirmiştir. Birinci kullanımda kavram, bir şeyin sahipliğini bir başkasına bırakmak anlamındadır; ikinci kullanımda ise iki eleman arasında çözülme ya da ayrılma meydana gelmesidir (Kanungo, 1982). Latince’de yabancılaşma her ne kadar iki farklı anlam taşısa da kavramın değişik alanlarda da kullanıldığı bilinmektedir.

Sosyoloji alanında, *disiunctio-aversatio* karşılığı olarak, ayrılmak, diğer insanlardan, yurdundan, Tanrı'dan ayrı düşmek, kopmak anlamındadır. Sosyolojik izahlarda yabancılaşma, “insan emeğinin, işinin ve eylemlerinin yapıldığı andan itibaren nesneleşmesi (şeyleşmesi), insanın insiyatifinin dışına çıkması, insanın denetiminden kurtularak bir bakıma kapitalistin eline düşmesidir” (Göka, 1990). Kelime daha sonra Fransızca'daki ‘alene’, İspanyolca'daki ‘alienado’, İngilizce'deki ‘alienist’ sözcükleri biçiminde varlığını sürdürmüştür (Coşturoğlu, 1999). Bu kullanımlarında daha çok akıl hastalarını tanımlarken kullanılmış ve kendinden kopmuş insanı tarif etmiştir.

Yabancılaşma, topluma yabancılaşma, kendine yabancılaşma ve işe yabancılaşma kavramları şeklinde ortaya çıkmaktadır. Marx hem yabancılaşma olgusunu tanımlamış hem de diğer toplumsal unsurlardan ayrılan kendine özgü niteliklerini ortaya koyarak alana önemli bir katkı sağlamıştır. Marx sosyo-ekonomik kuramlarında yabancılaşmayı sanayileşen toplumun kitle üretiminin bir sonucu olarak belirlemiş ve bir tür sosyal hastalık olarak tanımlamıştır (Marx, 1976). Max Weber bilim ve bürokrasi tarafından yaratılan dünyanın din ile ilişkisiyle ilgilenmiştir. Weber, toplumsal bir kurum olan dinin kapitalizmin bir yüzü olarak işlev görmesi ve yönlendirici fonksiyon üstlenmesinin dine ve onunla birlikte gelen şeylere karşı bir tür yabancılaşmayı doğurabileceğine dikkat çekmiştir (Weber, 2012a). Weber'e göre en çok kapitalistleşmiş olan Birleşik Amerika'da dinsel ve ahlaksal anlamından soyutlanmış olan servet edinme uğraşısı, tümüyle dünyevi duygular, hatta bir tür spor biçimine dönüşme eğilimindedir (Ergil, 1978). Durkheim'a göre ise modernleşme, bireyselliği koruyabilme niteliği olan toplumun belirli öğelerinin hayatiyetine son vermektedir. Söz konusu durum sanayileşme, kitle demokrasisi ve laikleşmenin bir sonucudur. Yabancılaşma konusunda yapılan tanımların ortak özelliği bir kavrayış ve algılama farklılaşmasının ortaya çıkması, dışarıdaki özellik ve yeteneklere ilgisizlik ve duyarsızlığın varlığıdır (Demirer ve Özbudun, 1998).

Yabancılaşma hem bireysel hem de kitlesel olması durumunda sonuç itibariyle benliğe ve benliğin genel kabullerine yabancılaşma anlamında, benin kendi özünden uzaklaşmasına işaret eder. Yabancılaşmanın bu görünümünün altında kontrol edilemeyen içgüdüler, tutkular ve yerleşik alışkanlıklar sebebiyle, insanın kendisine, kendi gerçek özüne yabancı hale gelmesi yattığın kestirmek mümkündür.

Toplumsal boyutlarda gerçekleşen normal dışılık tanımını koymak biraz zaman alabilir. Çünkü toplumda yavaş yavaş gelişen ve genel kabul gören durumların normal kabul edilme eğilimi vardır. Bu noktada yabancılaşma durumunu sınavacağımız bir normalite alanı belirlemek için insanoğlunun toplumsal yapıya kavuşmasını sağlayan ve binlerce yıldır genel kabul gören unsurları ölçü olarak almak doğru olacaktır. Toplumda sosyal düzenin sağlanması normatif yapının emir ve yasak sistemi ile ortaya konan kurallar ve yaptırımlarla mümkündür. Kaynağını örf, adet, gelenek, görenek, ahlak, hukuk gibi unsurlardan alan kurallar sosyal düzende normal olan tutum ve davranışın ölçüsü niteliğindedir

(Kılıç, 1999). Schmallegger sapmış davranışın tanımını yaparken sosyal normların çiğnenmesini ve ortalama davranış biçimlerinden farklı olan insan davranışlarını ölçü almıştır. Ona göre ceza yasaları hükümleri içinde tanımlanmamış sapma örnekleri vardır. Toplum içinde herkesin giydiğinin dışında bir giysi yasaya aykırı olmayabilir. Ama bir şey giymemek yasal olarak suçtur (Schmallegger, 2002). Sapma konusunda düşünceler ileri süren kuramcılar toplumda bir çoğulcu değerler sisteminin var olduğunu ileri sürerler. Bu kuramlarda ileri sürülen sapma tanımına uygun olarak bir kişinin sapma durumunda olması için içinde bulunduğu gruptan farklı değerlere göre hareket etmesi ve grubun da bu davranışı sapma olarak nitelemesi gerekmektedir (Worsley, 1972). Sosyal anlamda sapma davranışının tespitinde bu ölçü temel niteliktedir.

Görüldüğü gibi toplumsal sapma yere, zamana ve ortak görüşe göre tespit edilebilen ve sosyal grubun sapma tanımlamasıyla ilgili olan bir olgudur. Bireysel sapmalar keskin ve ayırt edilebilir olduğu halde toplumun yavaş yavaş değişen normal tanımlamasında sapmalar farklı dönemlerde farklı biçimde değerlendirilebilir. Buradan yola çıkarak şöyle bir yabancılaşma tanımı yapılabilir. Toplumsal anlamda yabancılaşma, insan ilişkilerini kuran ve yürüten tüm algı biçimini, insan doğasının temel değişkenlerinden uzaklaştıran bir yapaylaştırılma süreci olarak tanımlanabilir.

Kuramsal Yaklaşımlar

Hegel, yabancılaşma terimini ilk olarak *Ruhun Fenomenolojisi* adlı eserinde kullanmış ve obje-suje ilişkisini sorgulamıştır. Hegel bir idealist olarak, öznenen bağımsız bir şey olamayacağını ve gerçeğin insana bağlı olduğunu ileri sürmüştür (Hegel, 2010). Hegel, dünyanın nesnellliğini ve bağımsızlık duygusunu da yabancılaşma olarak tarif etmiştir. Kavram, Karl Marks'ın kullanımıyla tanınmıştır. Marks'a göre, yabancılaşma "insansal ürünlerin insanı boyunduruğu altına alan karşıt güçler haline gelmeleri ve bunun sonucu olarak da insanı insan olmayana dönüştürmeleri süreci"dir (Slater, 1988).

Marks yabancılaşma kavramını işçi ve ürün ilişkisinde yorumlamıştır. İşçi ne kadar çok üretir, üretimi güç ve boyut anlamında ne kadar artarsa, o kadar yoksullaşır (Marx, 2003). Ürettiği meta arttıkça kendisi daha ucuz bir meta haline gelir. İnsan dünyasının değersizleşmesi, şeylerin dünyasındaki değer artışı ile doğru orantılı olarak artar. İşçi kendi emeğine ve ürettiği ürüne, yabancı bir nesneye bağlı olduğu gibi bağlıdır. O yüzden işçi kendisini ne kadar işine katarsa, kendisine karşı ortaya çıkardığı yabancı, nesnel dünya o kadar güç kazanır, kendisi ve içsel dünyası o kadar yoksullaşır ve kendisine daha az ait olur (Berardi, 2009). Yabancılaşma kavramı önemli psikolojik, sosyolojik sonuçlara sahiptir. Fromm, (2006) *Sağlıklı Toplum* adlı eserinde yabancılaşma kavramını psikanalitik boyutuyla incelemiştir. Yabancılaşmış insanla kapitalizm arasında bir ilişki kurmuş ancak kavramın aslen sanayileşmiş modern toplumla ilgili olduğunu söylemiştir. Fromm'a (2006) göre sanayileşmiş çağdaş toplumun geliştirdiği tutumlar, zaman içerisinde mutluluğun sadece arzu edilene sahip olmayla ölçülür hale gelmesine yol açmıştır. Bunun sonucunda meydana gelen

tüketim kültürü ile tüketim, hem özgürlüğün hem de mutluluğun tek kaynağı kabul edilir hale gelmiştir.

Bilim ve teknolojinin toplum yaşamının her alanına girmesi, toplumu büyük bir hızla değiştirmiştir. İnsanın çevresi, büyük bir teknolojik patlama içinde kalmıştır. Bu patlama pek çok kişiyi doğadan uzaklaştırmış geleneksel bağları koparmıştır. Teknolojinin etkinleşmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte insanoğlunun ondan beklentileri de giderek artmış, bu zamanla bir bağımlılığa dönüşmüştür. Arabalar, uçaklar ve diğer mekanik araçlarla fiziksel devingenliği güçlenen insan, zihinsel devingenliğini de telefon, televizyon, bilgisayarla genişletmiştir. Ancak bu ilişki biçimi insanın kültürel ve bilişsel süreçlerde giderek gerçekliğe yabancılaşmasına yol açmıştır (Bagrit, 1972). Modern toplum kendi tabularını ve metaforlarını tekno-bilimin şemsiyesi altında geliştirmiştir. Böylece kendi kültürünü oluşturmada sosyo-psikolojik temel değişkenleri kullanmıştır. Modernitenin tabu ve metaforlarının belli sektörlerle ve firmalara bağlı olması modern kültürün oluşumunda önemli bir farkı ortaya koymuştur. Kültüre ilişkin bu tarz üretimler, kişide sistem yapısına bağlı bireysel dinamiği ve başarıyı merkeze koymuştur. Dolayısıyla geleneksel olanın birleştirici ve kollektif hale getirici niteliğinin aksine modernitenin tabuları ve metaforları bireyselleştirici olmuştur (Beck, 1992). Bu durum yabancılaşmanın temelini hazırlaması açısından önemlidir.

Modernitenin kültür yapısı merkez ve çevre olarak ikiye ayrılmış bir dünya algısı içerisinde gelişmektedir. Latin Amerika, Arap dünyası, Africa ve Asyatik toplumların bir bölümü antropolojik, etnografik ve tarihsel unsurların yaşayan müzesi olarak algılanılmakta ve modern toplumun dışında kalan ekstrem bir kültür alanı olarak empoze edilmektedir. Bu durum Batı merkezli ve geçerli kültür algısını evrenselleştirmekte ve çevre olarak kabul edilen ülkelerde yerel kültürlerle karşı yabancılaşmayı yaygınlaştırmaktadır (Todd, 1987).

Teknoloji diğer bütün güçler gibi toplumun moral yapısı ve normatif alanını etkilemiştir. Bu etki mekanik nesnelerin yol açtığı yeni bir tür bakış açısını toplumsal unsurlara taşımıştır. Yeni bakış açısı toplum merkezli anlamlandırma kalıplarının değişimine yol açmıştır (Nisbet, 1971). Teknolojik gelişmenin çevre ve ekonomik gelişmeye etkilerine ilişkin eleştiriler yapılmıştır. Bunların ötesinde teknolojinin toplum içindeki birey üzerindeki etkileri de aynı derecede önemlidir. Hatta tüm sorunların merkezinde bireyin olduğu düşünüldüğünde teknolojinin birey üzerindeki etkisinin önemi daha iyi anlaşılır. Bu etkilenme ya bireyin genel refahına ve sağlığına verilen zararlarla ilgili olarak doğrudan ya da onu önemli maddi kaynaklardan yoksun bırakmak yoluyla dolaylı bir biçimde ortaya çıkar. Benzer şekilde toplumsal önceliklerin çözümlenmesi bizi, toplumda bireyin konumu ve rolüne ilişkin düşünceleri kapsayan dolaysız sonuçlara varmaya götürecektir. Sanayileşmiş bir toplum içinde yaşamının gözle görülen sonuçlarından birisi de, bireyin, içinde yaşadığı toplum yararına alınan başlıca kararların çoğundan gittikçe uzak kalmasıdır. Bu noktada modern teknolojik toplumun bir paradoksu ortaya çıkmaktadır. Toplum sorunlarının karmaşıklığı

empoze edilirken bunun ise ancak çok iyi yetişmiş uzmanlarca ele alınıp düzeltilerek çözülebileceği düşüncesi yerleştirilmektedir. Yani teknolojik toplum karar almayı merkezileştirmekte fakat karar alma isteğini yaymaktadır (Dickson, 1974).

Yabancılaşmaya sosyolojik yaklaşımlar genellikle işbölümü, işgücü, işçi ve ürün ilişkisi bağlamında olmuştur. Durkheim, *Suicide (İntihar)* adlı eserinde normsuzluk ve normların geçerliliklerini yitirmeleri olarak tanımladığı “anomi”yi aslında yabancılaşmanın sonucu olarak tanımlamıştır. Durkheim’in yabancılaşmanın toplumun bireyin tutkuları üzerindeki denetiminin azalması noktasındaki vurgusu önemlidir. Anomik toplumda hızlı değişimler belli bir dönem var olan toplumsal gerçekliği alt üst eder, eskileriyle çelişen yeni değerler ortaya çıkar, amaçlar ve davranış biçimleri de belirsizleşir. Durkheim, düzen bozumu ya da anomiyi “tutkuların tam da daha disiplinli olmaları gereken bir anda daha az disiplinli olmaları” olarak tanımlar. Bireysel düzeyde anomi kavramı, bireylerin toplumca benimsenmiş araçlardan beklenen doyum sağlamamaları durumudur. Başka bir deyişle bireyler, yetkisini kabul ettikleri toplumsal araçlardan yeterince doyum elde edememektedirler” (Demirer ve Özbudun, 1998).

George Simmel, *Modern Kültürde Çatışma* adlı eserinde, yabancılaşmayı insanın bütünlüğünü tehdit eden para ekonomisine dayalı modern kültürün gelişmesinin kaçınılmaz sonucu olarak görür. Makine, insanın işinin giderek artan bölümünü üstlenir ve bütünselleşirken insan, bütünlüğünü yitirerek makinenin bir parçasına indirgenir ve kişiliğiyle hiçbir ilişkisi olmayan işleri gerçekleştirir. Bu da insanın nesnelere dönüşmesini yani kültürün içeriğine yabancılaşmasını getirir. Nesnelenen kültür genişlerken bireyin kültürü yoksullaşır. Böylece mekanize üretim ve kitlesel tüketim sonucu insanlar arası ilişki nesnelere arası ilişki haline gelir (Simmel, 2015). Max Weber, *Ekonomi ve Toplum* adlı eserinde, toplumsal düzendeki rasyonalizasyon ve formalizasyon eğilimi karşısında, kişisel ilişkiler azalırken kişisel olmayan bürokrasinin gücü ve önemi artar. Eski ve geleneksel değerlerle bağını koparan modern insan, yeni rasyonel ve bürokratik düzende hiçbir şeye güvenmez, her şey karşısında inançsızdır (Weber, 2012b). Herbert Marcuse’a göre teknolojik gelişme, üretim gereçleri ve toplumsal kontrol mekanizmaları karşısında bireye belirli bir düzeyde özgürlük kazandırırken diğer yandan insan varlığını derin bir baskı altına alır. Kitle iletişim araçlarının da etkisiyle birey dış dünyayla ilişkilerinin bilincine varamayan ancak yönetenlerin istediği şeyleri, istediği ölçüde, istediği yer ve zamanda tüketen bir robot haline gelir. Böylelikle modern sanayi ve tüketim toplumunda gerçek ihtiyaçların yerini yapay ihtiyaçlar almış, toplumsal yapı karşısında eleştireliliğini yitirerek ona boyun eğmiş, yabancılaşmış, tek boyutlu insan çıkar karşımıza. İnsanın yabancılaşmasının bir belirleyeni, tüketim normları ve bireyce içselleştirilen ideolojik ortamsa, diğeri de teknoloji ve üretimin örgütleniş tarzıdır. Teknolojinin hızla gelişmesiyle el emeğinin yerini büyük oranda makine alır, işin mekanikliği işçiyi makinenin bir parçası düzeyine indirger (Marcuse, 1990). Frankfurt Okulu’nun öncülerinden Max Horkheimer’e göre Aydınlanma

Döneminde akıl, burjuvazinin yönlendirmesiyle düşünsel köklerinden kopartıldığı için araçsallaşmıştır. Araçsallaşan bu akıl, teknik ve teknolojinin de yardımıyla insanlar tek boyutlu hale gelmiştir. Böylelikle dünyanın büyüğü çözülmüş ve yaşam mekanikleşmiştir (Horkheimer, 2002).

Yabancılaşma düşüncesi içinde diğer bir gelenek ise Kierkegaard, Heidegger, Camus ve Sartre gibi düşünürlerin yer aldığı varoluşçu düşüncedir. Bu gelenek yabancılaşmayı insanın başka insanlara olduğu kadar, kendisine, kendi benine aykırı düşmesi olarak tanımlar. Bireyin gerçek beninden, özünden ayrı düşmesinin ise onun başkalarının isteklerine göre eylemde bulunması, rahatını bozmamak istemesi, toplumsal kurumların baskısından kurtulamaması, sorumluluktan kaçması, dışarıdan yönlendirilmesi olarak kabul eder (Alsan, 2012). Bu düşünce geleneği içinde, nesnel bilgi karşısında öznel hakikatin önemini vurgulayan Kierkegaard'a (1985) göre yabancılaşmanın temel problemi, anlamsızlığın ve umutsuzluğun hüküm sürdüğü bir dünyada, insanın kendi benine anlam yükleyememesi, kendi özüne ilişkin olarak uygun bir kavrayışa ulaşamamasıdır. Heidegger, yabancılaşma olgusuna yaklaşımında modern insanın yabancılaşma durumunu anlatmak için "Das Man" kavramını ortaya atmıştır (Çelik, 2001). Bu kavram, çevresiyle kurduğu ilişkilerin yüzeyselliğini fark eden bireyin yaşadığı durumu ifade etmektedir

Ampirik sosyolojinin en etkili temsilcisi Melvin Seeman (1959) yabancılaşma unsurlarını 5 grupta incelemiştir; bunlardan ilki, bireyin yaşamını etkileyen koşullar üzerinde etkin olamaması ya da denetim kuramaması anlamındaki **güçsüzlüktür**. İkincisi bireyin eylemlerinin kendisi için anlaşılır olmaması, eylemlerle genel amaçlar arasında bağlantı kuramaması, neye inanacağına karar verememesi anlamındaki **anlamsızlıktır**. Üçüncüsü Durkheim'in anomi tanımından hareketle araçların yetersiz ve beklentilerin de yüksek olduğu durumda kuralların etkisini yitirerek bireyin hedefine ulaşmak üzere toplumsal olarak onaylanmayan davranışları göstermesi anlamındaki **normsuzluktur**. Dördüncüsü aydınların çokça yaşadığı bir durum olarak toplumun yüksek değer verdiği şeylerin birey açısından herhangi bir değer taşımaması durumunda bireyin toplumun hedeflerini reddetmesi ve yalnızlaşması anlamındaki **yalıtılmışlıktır**. Beşincisi ise verili davranışın kendisinin dışındaki ödüllere bağımlılığı, bireyin eylemlerinin kendi başına bir doyum kaynağı olmaktan çok kendi dışındaki doyumlar için bir araç durumuna gelmesi anlamındaki **kendine-yabancılaşmadır** (Seeman, 1959).

Seeman'ın yanında, yabancılaşmayı benzer ve farklı boyutlarda ele alan düşünürler de olmuştur. Örneğin Middleton, Seeman'ın ölçeğinin boyutlarını esas almakla birlikte, yabancılaşmayı altı boyutta ele almıştır. Bunlar; "güçsüzlük, normsuzluk, anlamsızlık, toplumsal yabancılaşma, işe yabancılaşma ve kültürel yabancılaşmadır." (Seeman 1959). Feuer (1962) ise yabancılaşmayı "sınıflı toplumun yabancılaşması, rekabetçi toplumun yabancılaşması, endüstriyel toplumun yabancılaşması, insan toplumunun yabancılaşması, ırkın yabancılaşması ve kuşakların yabancılaşması" diye altı farklı biçimde

sınıflandırmıştır. Dean, yabancılaşmayı “güçsüzlük, normsuzluk ve çevreden uzaklaşma” şeklinde üç boyutta ele almıştır. Blauner, ise yabancılaşmanın dört boyutu üzerinde durmuştur: “güçsüzlük, anlamsızlık, yalıtılmışlık ve kendine yabancılaşma.” Kohn’un, Seeman’ın tanımlarından yola çıkarak oluşturduğu ölçekte “güçsüzlük, normsuzluk, kendinden uzaklaşma ve kültürel uzaklaşma” şeklinde dört boyut bulunmaktadır (Feuer, 1962). Bu çalışmada Seeman ve ardıllarının tanımlamasında ortaya koyduğu gibi yabancılaşma güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık olarak dört boyutta incelenmiştir.

Keniston (1972), yabancılaşmanın tanımlanması için en azından soruya yanıt olan dört temel faktörün tanımlanması gerektiğini vurgulamaktadır: Odak: Neye yabancılaşma? Yerine yerleştirme: Eski ilişkinin yerine yerleşen nedir? Biçim: Yabancılaşma nasıl ortaya çıkar? Kaynak: Yabancılaşmanın kaynağı nedir? Keniston (1972, s. 46), yabancılaşma sendromunu; “bireyin diğer insanlara ve topluma karşı duyduğu güvensizlik; mutlu olabileceği yolundaki tüm düşlerinin dağıldığı bir kötümserlik; modern toplum içinde hissettiği güçsüzlük ve ayrıca böylesi bir toplumda kendisine benzer konumdaki diğer insanlar arasında bulunmanın verdiği korku” olarak tanımlamaktadır.

Yabancılaşma konusunda daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde, yabancılaşma düzeylerinin ele alındığı, ayrıca bu düzeylerin cinsiyete, yaşa ve aile gelir düzeyine göre farklı olup olmadığının incelendiği ortaya çıkmıştır. Yabancılaşma düzeyini ele alan araştırmalarda lise öğrencilerinin orta düzeyde yabancılaşma yaşadığını ortaya koyan araştırmalar olduğu gibi (Coşkun ve Altay, 2009), öğretmenlerin düşük düzeyde yabancılaşma yaşadığını ortaya koyan (Emir, 2012; Erjem, 2005) araştırmalar da bulunmaktadır.

Cinsiyete göre yabancılaşma düzeyini ele alan araştırmalarda ise öğrencilerin yabancılaşma düzeyinin cinsiyete göre fark göstermediğini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Coşkun ve Altay, 2009; Çelik, 2005). Diğer yandan üniversite öğrencilerinden kız öğrencilerin erkeklerden daha yüksek (Bayhan, 1995) veya erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek yabancılaşma yaşadığını ortaya koyan araştırmalar (Ataş, 2012; Polat, Dilekmen ve Yasul, 2015; Uzun, 2006) bulunmaktadır.

Aile gelir düzeyine göre öğrencilerin yabancılaşma düzeyinin farklılaşmadığı (Ataş, 2012; Coşkun ve Altay, 2009; Çelik, 2005), sosyo ekonomik düzeyi düşük öğrencilerin daha yüksek yabancılaşma yaşadığı (Uzun, 2006) veya üst sosyo ekonomik düzeydeki öğrencilerin daha yüksek yabancılaşma yaşadığı sonuçlarını ortaya koyan araştırmalar (Bayhan, 1995) bulunmaktadır. Yaşa göre yabancılaşma düzeyinin farklılaşmadığı (Emir, 2012) veya farklılaştığı (Ataş, 2012; Erjem, 2005) sonucunu ortaya koyan araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Okul türüne göre ise yabancılaşma düzeyinde anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir (Coşkun ve Altay, 2009).

Üniversite öğrencileri üzerine yapılan başka bir araştırmada ise öğrencilerin fakültelerine anlamsızlık ve kuralsızlık boyutlarında yabancılaşmalarının, onların öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir (Erimez ve Gizir, 2013). Başka bir araştırmada ise Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin okula yabancılaşma puanını, öğrenme-yaklaşma, kendini engelleme, bölüm seçme, öğretim elemanları ile zayıf ilişkiler, akademik başarı notu, performans-kaçınma, öğrenme-kaçınma değişkenlerinin yordadığını belirlemiştir (Kaya ve Tümkaya, 2017).

Yabancılaşma konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde üniversite öğrencilerinde yabancılaşma olgusunu ele alan çalışmaların sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmanın amacı; üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerini ve bu düzeyin öğrencilerin cinsiyetine, yaşına, kaçınıcı sınıfta olduğuna, bölümüne, aile gelir durumuna ve teknolojiyi kullanma amacına göre fark gösterip göstermediğini belirlemektir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nicel bir araştırmadır ve tarama türünde bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırma, Türkiye’de Bozok Üniversitesi’nde 2014 yılında Haziran- Temmuz aylarında öğrenim gören üniversite öğrencileriyle yürütülmüştür. Araştırmanın evreni, Bozok Üniversitesinde okuyan 15.000 öğrencidir. Araştırmanın örnekleme ise 820 üniversite öğrencisidir. Araştırma ölçeğini dolduran öğrencilere ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin, Cinsiyet, Yaş, Sınıf ve Bölüm Bilgileri

Üniversite Öğrencileri		f	%
Cinsiyeti	Kadın	504	61,5
	Erkek	316	38,5
Yaş	17-19	142	17,4
	20-22	507	62,0
	23	169	20,7
Sınıfı	1.Sınıf	284	34,6
	2.Sınıf	260	31,7
	3.Sınıf	137	16,7
	4.Sınıf	139	17,0
Bölüm	Bitki Koruma	40	4,9
	Din Kültürü Öğretmenliği	41	5,0
	Edebiyat	99	12,1
	Hemşirelik	145	17,7
	İktisat	66	8,0
	İlahiyat	63	7,7
	İşletme	67	8,2
	Matematik	22	2,7
	Mimarlık	110	13,4
	Tarih	112	13,7
	Tarla-Bahçe Bitkileri	55	6,7
Toplam Öğrenci		820	100

Veri Toplama Aracı

Öğrencilerin yabancılaşmaya ilişkin algısını ölçmek için Çağlar (2012) tarafından geliştirilen Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 20 maddeden ve güçsüzlük ($\alpha = .72$), kuralsızlık ($\alpha = .66$), soyutlanmışlık ($\alpha = .59$) ve anlamsızlık ($\alpha = .64$) olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlardaki ölçek maddelerinden örnekler şöyledir: *Güçsüzlük*: Bu okuldan edindiğim bilgilerin beni geliştirdiğine inanıyorum. Okuldan öğrendiklerim sayesinde daha etkili kararlar alabiliyorum. *Kuralsızlık*: Derslere devam etme zorunluluğunu anlamsız buluyorum. Okulda uygulanan disipline ilişkin düzenlemelerin çok katı olduğunu düşünüyorum. *Soyutlanmışlık*: Bu okulda kime güveneceğimi bilemiyorum. Okulda kendimi çok yalnız hissediyorum. *Anlamsızlık*: Dersten kalmayacağımı bilsem bu dersler için çaba harcamazdım. Okulu bitirmek adına doğru bulsam da birçok şeyi yapmak zorunda olduğumu hissediyorum. Maddelerden de anlaşıldığı gibi güçsüzlük boyutundaki maddeler olumlu; diğer boyutlardaki maddeler ise olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Güçsüzlük boyutundaki maddeleri olumsuz ifadelere dönüştürebilmek için tersten puanlanmaktadır, böylece tüm alt boyutların olumsuz ifadelerle dönüşmesi sağlanmıştır. Bu durumda çalışma grubunun ölçekten aldığı yüksek puan yabancılaşmanın yüksek olduğunu, düşük puan ise yabancılaşmanın düşük olduğunu göstermektedir. Ölçek 5'li likert tipinde olup, cevaplar, 1-Hiç katılmıyorum, ... 5. Tamamen katılıyorum şeklindedir.

Verilerin Analizi

Üniversite öğrencilerinin yabancılaşma (güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık, anlamsızlık) düzeylerini belirlemek için betimsel istatistiklerden, frekanslar, aritmetik ortalamalar, bağımsız t testi ve tek yönlü varyans analizi teknikleri kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüş ve parametrik testler tercih edilmiştir. Aritmetik ortalama eğer 1-1.80arasındaysa çok düşük, 81-2.60 arasındaysa düşük, 2.61-3.40 arasındaysa orta, 3.41- 4.20 arasındaysa yüksek, 4.21-5 arasındaysa çok yüksek olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri ve cinsiyet, yaş, bölüm, sınıf, aile gelir ve teknolojiyi kullanma amaçlarına göre yabancılaşma düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonuçları yer almaktadır.

Öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin Güçsüzlük, Kuralsızlık, Soyutlanma ve Anlamsızlık Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalamalar

Yabancılaşma	$\bar{X}$ /Std.Sapma	Düzye	Min-Max.
Güçsüzlük	2.78 ± .78	Orta	1.00-5.00
Kuralsızlık	2.98 ± .89	Orta	1.00-5.00
Soyutlanma	2.91 ± .72	Orta	1.00-5.00
Anlamsızlık	2.99 ± .81	Orta	1.00-5.00

Öğrencilerin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık boyutlarındaki yabancılaşma puanlarına göre, öğrenciler bu dört alt boyutta da orta düzeyde yabancılaşma yaşamaktadır.

Öğrencilerin yabancılaşma puanının cinsiyetlerine göre değişip değişmediğine ilişkin t testi sonucu Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlerine göre Güçsüzlük, Kuralsızlık, Soyutlanma ve Anlamsızlık Düzeylerine ilişkin t testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Standart Sapma	sd	t	p																																
Güçsüzlük	Kadın	504	2,7741	,76925	818	-,516	,606																																
	Erkek	316	2,8033	,81448				Kuralsızlık	Kadın	504	2,9544	,89961	818	-1,423	,155	Erkek	316	3,0459	,89169	Soyutlanma	Kadın	504	2,9357	,72611	818	1,208	,227	Erkek	316	2,8728	,72516	Anlamsızlık	Kadın	504	2,9575	,81537	818	-1,624	,105
Kuralsızlık	Kadın	504	2,9544	,89961	818	-1,423	,155																																
	Erkek	316	3,0459	,89169				Soyutlanma	Kadın	504	2,9357	,72611	818	1,208	,227	Erkek	316	2,8728	,72516	Anlamsızlık	Kadın	504	2,9575	,81537	818	-1,624	,105	Erkek	316	3,0519	,80022								
Soyutlanma	Kadın	504	2,9357	,72611	818	1,208	,227																																
	Erkek	316	2,8728	,72516				Anlamsızlık	Kadın	504	2,9575	,81537	818	-1,624	,105	Erkek	316	3,0519	,80022																				
Anlamsızlık	Kadın	504	2,9575	,81537	818	-1,624	,105																																
	Erkek	316	3,0519	,80022																																			

*p>.05

Bağımsız t testi sonuçlarına göre öğrencilerin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeyleri cinsiyetlerine göre fark göstermemektedir. Diğer bir ifadeyle kız ve erkek öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri bu dört alt boyutta da benzer düzeydedir.

Üniversite öğrencilerinin yaşlarına göre yabancılaşma düzeylerine ilişkin ANOVA analizi sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Yaşlarına göre Güçsüzlük, Kuralsızlık, Soyutlanma ve Anlamsızlık Düzeylerine ilişkin ANOVA Analizi Sonuçları

Yabancılaşma	Yaş	N	$\bar{x}$	ss	sd	F	Sig.	Fark
Güçsüzlük	17-19 yaş	142	2,6573	,78369	2	2,275	,103	-
	20-22 yaş	507	2,8156	,79242				
	23 yaş ve üzeri	169	2,7959	,76781				
Kuralsızlık	17-19 yaş	142	2,9489	,99846	2	1,093	,336	-
	20-22 yaş	507	3,0251	,88687				
	23 yaş ve üzeri	169	2,9172	,83929				
Soyutlanma	17-19 yaş	142	2,8732	,73821	2	1,864	,156	-
	20-22 yaş	507	2,9507	,74048				
	23 yaş ve üzeri	169	2,8355	,66380				
Anlamsızlık	17-19 yaş	142	2,8817	,80922	2	1,660	,191	-
	20-22 yaş	507	3,0118	,79655				
	23 yaş ve üzeri	169	3,0308	,85189				

Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeyleri yaşlarına göre fark göstermemektedir. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin yabancılaşma düzeyi yaş gruplarına göre fark oluşturmamaktadır.

Öğrencilerin bölümlerine göre güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeylerine ilişkin ANOVA analizi sonuçları Tablo 5'te yer almaktadır.

Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin güçsüzlük, kuralsızlık ve anlamsızlık boyutlarında yabancılaşma düzeyleri bölümlere göre fark gösterirken, soyutlanma boyutunda yabancılaşma düzeyleri fark göstermemektedir. Güçsüzlük boyutunda edebiyat bölümü öğrencilerinin ilahiyat bölümü öğrencilerinden; matematik bölümü öğrencilerinin ilahiyat bölümü öğrencilerinden; mimarlık bölümü öğrencilerinin ilahiyat, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği, tarih, bitki koruma, hemşirelik ve iktisat bölümü öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek yabancılaşma puanı aldığı belirlenmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Okudukları Bölümlerine göre Güçsüzlük, Kuralsızlık, Soyutlanma ve Anlamsızlık Düzeylerine ilişkin ANOVA Analizi Sonuçları

	Bölüm	N	X	ss	df	F	Sig.	Anlamlı Fark
Güçsüzlük	Din Kült	41	2,63	,91	10	6,42	,000	Edeb-İlahiyat
	Tarih	112	2,61	,79	809			Mat-İlahiyat
	Bitki Koruma	40	2,72	,74	819			Mim-İlahiyat
	Edebiyat	99	2,90	,71				Mim-Din Kült
	Hemşirelik	145	2,66	,77				Mim-Tarih
	İktisat	66	2,79	,61				Mim-Bitki Kor
	İlahiyat	63	2,41	,82				Mim-Hemşirel
	İşletme	67	2,76	,74				Mim-İktisat
	Matematik	22	3,15	,73				Mim-İşletme
	Mimarlık	110	3,18	,75				
	Tarla-Bahçe Bitk	55	2,86	,76				
Kuralsızlık	Din Kült	41	2,34	,916	10	5,39	,000	Tarih-Din Kült
	Tarih	112	2,99	,90	809			Bitki Kor-Din Kült
	Bitki Koruma	40	3,09	,85	819			Edebiyat-Din Kült
	Edebiyat	99	2,99	,75				Hemş-Din K
	Hemşirelik	145	3,13	,91				İktis-Din K
	İktisat	66	2,97	,95				İşletme-Din K
	İlahiyat	63	2,73	,97				Mim-Din K
	İşletme	67	2,99	,83				Mim-İlahiyat
	Matematik	22	2,52	,72				Mim-Mat
	Mimarlık	110	3,29	,84				
	Tarla-Bahçe Bitk	55	2,85	,79				
Soyutlanma	Din Kült	41	2,58	,78	10	1,73	,069	-
	Tarih	112	2,97	,70	809			
	Bitki Koruma	40	3,09	,62	819			
	Edebiyat	99	2,95	,63				
	Hemşirelik	145	2,86	,76				
	İktisat	66	2,96	,73				
	İlahiyat	63	2,86	,85				
	İşletme	67	3,02	,72				
	Matematik	22	2,74	,45				
	Mimarlık	110	2,85	,72				
	Tarla-Bahçe Bitk	55	2,95	,71				
Anlamsızlık	Din Kült	41	2,72	,80	10	2,12	,020	Mim-Mat
	Tarih	112	2,92	,85	809			
	Bitki Koruma	40	2,98	,83	819			
	Edebiyat	99	3,01	,72				
	Hemşirelik	145	3,08	,79				
	İktisat	66	3,03	,85				
	İlahiyat	63	2,77	,91				
	İşletme	67	3,03	,86				
	Matematik	22	2,64	,56				
	Mimarlık	110	3,16	,75				
	Tarla-Bahçe Bitk	55	3,00	,74				

Kuralsızlık boyutunda tarih, bitki koruma, edebiyat, hemşirelik, iktisat, işletme, mimarlık bölümü öğrencileri din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği

bölümünden; mimarlık bölümü öğrencileri ilahiyat ve matematik bölümü öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek yabancılaşma puanı almıştır. Anlamsızlık boyutunda ise mimarlık bölümü öğrencileri matematik bölümü öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek yabancılaşma puanı almıştır.

Öğrencilerin sınıflarına göre güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeylerine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Sınıflarına göre Güçsüzlük, Kuralsızlık, Soyutlanma ve Anlamsızlık Düzeylerine ilişkin ANOVA Analizi Sonuçları

		N	$\bar{x}$	ss	df	F	Sig.	Fark
Güçsüzlük	1.Sınıf	284	2,7312	,83289	3	,913	,434	-
	2.Sınıf	260	2,8013	,75610	816			
	3.Sınıf	137	2,7908	,82571	819			
	4.Sınıf	139	2,8609	,70185				
Kuralsızlık	1.Sınıf	284	2,9665	,97641	3	1,286	,278	-
	2.Sınıf	260	3,0769	,87867	816			
	3.Sınıf	137	2,9215	,84331	819			
	4.Sınıf	139	2,9406	,80565				
Soyutlanma	1.Sınıf	284	2,9542	,79149	3	,849	,468	-
	2.Sınıf	260	2,8638	,69843	816			
	3.Sınıf	137	2,9416	,70384	819			
	4.Sınıf	139	2,8835	,65537				
Anlamsızlık	1.Sınıf	284	2,9176	,85258	3	1,501	,213	-
	2.Sınıf	260	3,0631	,79284	816			
	3.Sınıf	137	3,0117	,79290	819			
	4.Sınıf	139	3,0029	,76556				

Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeyleri okudukları sınıflara göre fark göstermemektedir. Diğer bir ifadeyle okudukları sınıf öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinde fark oluşturmamaktadır. Öğrencilerin aile gelir durumlarına göre yabancılaşma düzeylerine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Öğrencilerin Aile Gelir Durumuna göre Güçsüzlük, Kuralsızlık, Soyutlanma ve Anlamsızlık Düzeylerine ilişkin ANOVA Analizi Sonuçları

	Gelir	N	$\bar{x}$	ss	sd	F	Sig.	Fark
Güçsüzlük	00-1000 tl arası	148	2,7151	,77	3	1,210	,305	-
	1000-2000 tl arası	261	2,7829	,83	607			
	2000-3000 tl arası	135	2,7815	,75	610			
	3000 tl üzeri	67	2,9403	,82				
Kuralsızlık	500-1000 tl arası	148	2,9037	,91	3	,200	,896	-
	1000-2000 tl arası	261	2,9751	,91	607			
	2000-3000 tl arası	135	2,9648	,94	610			
	3000 tl üzeri	67	2,9552	,87				
Soyutlanma	500-1000 tl arası	148	2,9243	,71	3	,612	,607	-
	1000-2000 tl arası	261	2,9065	,72	607			
	2000-3000 tl arası	135	2,8267	,73	610			
	3000 tl üzeri	67	2,8328	,80				
Anlamsızlık	500-1000 tl arası	148	2,8824	,74	3	2,250	,081	-
	1000-2000 tl arası	261	3,0475	,86	607			
	2000-3000 tl arası	135	2,9704	,84	610			
	3000 tl üzeri	67	2,7970	,85				

Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeyleri aile gelir düzeylerine göre fark göstermemektedir. Diğer bir ifadeyle aile geliri öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinde fark oluşturmamaktadır.

Öğrencilerinin teknolojiyi kullanma amacına göre yabancılaşma düzeylerine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Öğrencilerin Teknolojiyi Kullanma Amacına göre Güçsüzlük, Kuralsızlık, Soyutlanma ve Anlamsızlık Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Amaç	N	x	ss	df	F	Sig.	Fark
Güçsüzlük	Sosyal Medy-face,tweet	413	2,77	,77	5	,349	,883	-
	Haberler	92	2,76	,87	657			
	Gazete-dergiler	24	2,87	,77	662			
	Müzik ve oyun	60	2,89	,72				
	Kitap-dergi-makale	44	2,75	,95				
	Günlük İht.-banka-bilet	30	2,71	,94				
Kuralsızlık	Sosyal Medy-face,tweet	413	3,05	,87	5	3,718	,003	Sosyal
	Haberler	92	2,85	,95	657			Medya
	Gazete-dergiler	24	2,88	,96	662			(Face-
	Müzik ve oyun	60	2,97	,91				tweet)-
	Kitap-dergi-makale	44	2,52	,86				Kit.Derg
	Günlük İht.-banka-bilet	30	2,67	1,10				.Mak
Soyutlanma	Sosyal Medy-face,tweet	413	2,90	,75	5	,564	,728	-
	Haberler	92	2,86	,69	657			
	Gazete-dergiler	24	3,00	,61	662			
	Müzik ve oyun	60	2,75	,71				
	Kitap-dergi-makale	44	2,91	,68				
	Günlük İht.-banka-bilet	30	2,87	,78				
Anlamsızlık	Sosyal Medy-face,tweet	413	3,05	,82	5	3,238	,007	Sosyal
	Haberler	92	2,76	,78	657			Medya -
	Gazete-dergiler	24	2,80	,80	662			Haber
	Müzik ve oyun	60	2,92	,73				
	Kitap-dergi-makale	44	2,72	,88				
	Günlük İht.-banka-bilet	30	2,80	1,14				

Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin güçsüzlük ve soyutlanma düzeyleri teknoloji kullanma amaçlarına göre fark göstermemektedir. Ancak kuralsızlık ve anlamsızlık düzeyleri teknoloji kullanma amaçlarına göre fark göstermektedir. Teknolojiyi sosyal medya amacıyla kullanan öğrencilerin kuralsızlık boyutunda yabancılaşma düzeyleri kitap-dergi-makale amacıyla kullananlardan daha yüksek iken, anlamsızlık boyutunda sosyal medya amaçlı kullananların yabancılaşma düzeyleri de haber amaçlı kullanan öğrencilerden daha yüksektir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık boyutlarının tamamında orta düzeyde yabancılaşma yaşadığı belirlenmiştir. Ulaşılan bu sonuç daha önce Özaydınlık, Kabaran, Altıntaş ve Göçen Kabaran (2016) ve Coşkun ve Altay (2009) tarafından yapılan araştırma

sonucuyla paralellik göstermektedir. Öğrencilerin etkinliklerinde ve eylemlerinde kurulların ve ilkelerin tutarlı bir şekilde uygulanması, kendi insiyatiflerinin artması, eylemlerini daha anlamlı kılacak yaklaşımların sergilenmesi, kendilerini olumlu ifade edebilecekleri ortamlara sahip olması yabancılaşma düzeylerini düşürücü etkide bulunabilir.

Bu araştırmada ulaşılan diğer bir sonuç, üniversite öğrencilerinin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeylerinin cinsiyetlerine göre fark göstermediğidir. Bu sonucun nedeni yabancılaşmanın cinsiyet faktöründen çok, kurumsal uygulamalar ve kültür yapısına göre değişkenlik göstermesi olabilir. Öğrencilerin yabancılaşma düzeyinin cinsiyete göre fark göstermediği sonucunu daha önce de ortaya koyan araştırmalar oldukça fazladır (Coşkun ve Altay, 2009; Çelik, 2005). Diğer yandan bu araştırma sonucundan farklı sonuçlara ulaşan ve üniversite öğrencileri üzerine yapılan araştırmada kız öğrencilerin erkeklerden daha yüksek (Bayhan, 1995) veya erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek yabancılaşma yaşadığını ortaya koyan araştırmalar (Ataş, 2012; Polat vd. 2015; Uzun, 2006) bulunmaktadır.

Araştırmanın başka bir sonucu da, üniversite öğrencilerinin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeylerinin yaşlarına göre fark göstermemesidir. Bu sonuca benzer şekilde Emir (2012) araştırmasında yabancılaşma düzeyinin yaşa göre değişmediği sonucuna ulaşırken, Ataş (2012) ve Erjem (2005) yabancılaşma düzeyinin yaşa göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri soyutlanma boyutunda bölümlere göre fark göstermemektedir. Ancak güçsüzlük, kuralsızlık ve anlamsızlık boyutlarında yabancılaşma düzeyleri bölümlere göre fark göstermektedir. *Güçsüzlük* boyutunda edebiyat bölümü öğrencilerinin ilahiyat bölümü öğrencilerinden; matematik bölümü öğrencilerinin ilahiyat bölümü öğrencilerinden; mimarlık bölümü öğrencilerinin ilahiyat, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği, tarih, bitki koruma, hemşirelik ve iktisat bölümü öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek yabancılaşma puanı aldığı belirlenmiştir. *Kuralsızlık* boyutunda tarih, bitki koruma, edebiyat, hemşirelik, iktisat, işletme, mimarlık bölümü öğrencilerinin din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği bölümünden; mimarlık bölümü öğrencilerinin ilahiyat ve matematik bölümü öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek yabancılaşma puanı aldığı belirlenmiştir. *Anlamsızlık* boyutunda ise mimarlık bölümü öğrencileri matematik bölümü öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek yabancılaşma puanı almıştır. Daha önce lise öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerini Anadolu, meslek ve genel lise türlerine göre inceleyen Coşkun ve Altay (2009) okul türüne göre ise yabancılaşma düzeyinde anlamlı fark olmadığını ortaya koymuştur. Bayhan (1995) ise araştırmasında mühendislik fakültesi öğrencilerinin eğitim fakültesi öğrencilerinden daha fazla yabancılaşma yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada öğrencilerin dört boyutta da yüksek düzeyde değil de orta düzeyde yabancılaşma yaşaması sonucu, öğrencilerin aile ve arkadaşlarından sosyal

destek almalarından ve yabancılaşma duygusuyla daha iyi baş etmelerinden kaynaklanabilir. Köksal Akyol ve Salı'ya (2013) göre algılanan sosyal destek olumlu benlik algısı, güven ve olumlu algı geliştirmelerini sağlamakta ve olumsuzluklarla daha iyi mücadele gücü oluşturmaktadır. Ayrıca Salı ve Köksal Akyol'a (2014) göre insanın psikolojik ve fiziksel bütünlüğünü sürdürbimesi için sosyal destek büyük öneme sahiptir.

Bu araştırmada öğrencilerin okuduğu sınıflara göre güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeylerinin fark göstermediği belirlenmiştir. Bu sonuç Çağlar'ın (2013) anlamsızlık boyutunda fark olmadığına ilişkin bulgusu ile paralellik göstermektedir. Ancak Çağlar (2013) araştırmasında diğer üç boyutta ve toplam yabancılaşma puanlarında sınıf düzeyine göre anlamlı fark olduğu nu belirlemiştir.

Öğrencilerin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeyleri aile gelir düzeylerine göre fark göstermemektedir. Daha önce Ataş (2012), Coşkun ve Altay (2009), Çelik (2005) araştırmalarında benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Bu araştırma sonucundan farklı sonuçlara ulaşan Uzun (2006) sosyo-ekonomik düzeyi düşük öğrencilerin daha yüksek yabancılaşma yaşadığı sonucunu ortaya koyarken, Bayhan (1995) sosyo-ekonomik düzeyi yüksek öğrencilerin daha yüksek yabancılaşma yaşadığını belirlemiştir.

Bu araştırmada öğrencilerin güçsüzlük ve soyutlanma düzeyleri teknoloji kullanma amaçlarına göre değişmemektedir. Ancak kuralsızlık ve anlamsızlık düzeyleri teknoloji kullanma amaçlarına göre fark göstermektedir. Teknolojiyi sosyal medya amacıyla kullanan öğrencilerin kuralsızlık boyutunda yabancılaşma düzeyleri kitap-dergi-makale amacıyla kullananlardan daha yüksek iken, anlamsızlık boyutunda sosyal medya amaçlı kullananların yabancılaşma düzeyleri de haber amaçlı kullanan öğrencilerden daha yüksektir.

Günümüzde teknoloji kullanımı toplumun farklı yaş gruplarında oldukça artmış durumdadır. Bu artış sadece nicel olmaktan öte hayatı anlamlandırma değişkenlerini belirleyen bir duruma gelmiştir. Daha önce yapılan bir araştırmada interneti en fazla kullananların lise mezunu olduğu ve bunların 20-24 yaş aralığında oldukları belirtilmiştir (Korkmaz, Çelebi ve Yücel, 2014). Bireyin sosyalleşme süreci esas alındığında çocukluktan itibaren başlayan anlamlandırma çerçevelerinin oluşumu ve gençlik döneminde bu çerçeveye dayalı değer-ilişki dengesinin kurulması ve sosyal anlam kozalitesinin oluşturulması evresinde teknoloji çok güçlü biçimde belirleyici olmaktadır. Özellikle teknoloji dış dünya ile bireyin iç dünyası arasında toplumsal değerleri kazanma sürecinde yabancılaştırıcı bir etki oluşturmaktadır. Yapılan bir çalışmada üniversiteye hazırlanan öğrencilerinin internet ve bilgisayar kullanmalarının ders başarılarını arttırmadığı yönündedir. Öğrencilerin günde dört saat bilgisayar başında kaldıkları, zaman kaybı yaşadıkları, dış dünya ile iletişimlerinin koptuğu ve bu nedenle velilerin endişe duydukları (Korkmaz, Çelebi, Yücel ve Cesim (2014).

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin teknoloji kullanma amacına göre yabancılaşma düzeylerinin değişmemesi ağırlıklı olarak öğrenci profiliyle ilgili olabilir. Bu durum öğrencilerin geleneksel kültür formlarının daha az bozulmaya uğradığı sosyal çevrelerden gelmelerinden kaynaklanabilir.

Geleneksel kültür ile modernite kültürü arasındaki ayrışma aslında yabancılaşma olgusunun sosyal, psikolojik ve ekonomik boyutlarını kapsamaktadır. Bu sebeple yabancılaşma konusunda yapılacak tüm araştırmalarda değişim çizgisi bu iki kültür yapısı arasında uzanmaktadır. Bu çalışmanın sonucunu da geleneksel kültürün etkileri açısından açıklamak anlamlı olacaktır. Günümüzde, söz konusu iki toplumsal kültür yapısı arasında geçiş, gelenekselden moderne doğru hızla devam etmektedir. Kültür sosyolojisinin temel kabullerinden biri bir kültürün diğer kültür içerisinde farklı bir alt kültür formu olarak devam edebileceğidir. Başat olan kültür yapısı diğerini bir süre içinde tutabilir. Bu tamamen insanların sosyalleşme sürecine etki eden alışkanlıklar ile yerleşik tutum ve davranışlarla ilgilidir.

Gençlerin yoğun bir biçimde iletişim teknolojisi ürünlerini kullandığı bilinmektedir. Ancak bu kullanımın içeriği yabancılaşmayı ciddi anlamda belirlemektedir. Günlük dikkat yönelimlerinin ve zihinsel etkinliklerin sanal ortam teknolojisine adanması dış dünya ve gerçeklik açısından bir yabancılaşma doğurmaktadır. Ancak sanal uygulamalar aracılığı ile paylaşılan mesajların içeriğinin geleneksel kültüre, inanç sistemine, modernite öncesi dünyanın naif duygusal hissedişlerine yapılan göndermelerle yüklü olması görece geleneksel çevrenin derin etkilerinin bir sonucu olarak düşünülmelidir.

İçeriğinde mesaj barındırmayan bir teknoloji de geleneksel yapıyı dönüştürme etkisine sahiptir. Örneğin yol ve inşaat yapımlarında kullanılan iş makineleri, gündelik yaşantımızda kullandığımız alet ve malzemeler vb. bunların bütünü modern dünyanın gündelik yaşam formunu oluşturan etkenlerdir. Ancak söz konusu televizyon, bilgisayar, cep telefonu vb. mesaj ileten bir teknoloji olduğunda psikolojik, psiko-sosyal ve sosyolojik süreçler ortaya çıkmaktadır. İşte geleneksel unsurların belki de beklenenin aksine güçlü olabileceği bir alan olarak sanal ortam teknolojilerinde kendini göstermesi mümkündür. Bu anlamda tek taraflı mesaj ileten televizyonla etkileşimli bir iletişim alanı olan interneti birbirinden ayırmak gerekir. Sanal ortam kişilerin birikimlerinden, yetişme ortamlarından, inanç biçiminden, dünya görüşünden bir şeyler ortaya koyacağı bir ortamdır. Dolayısıyla çevresel ve mekânsal yabancılaşmaya yol açan bu tip teknolojilerin geleneksel formları destekleyebileceğini söylemek mümkün olabilir.

Bu araştırma sonuçları daha önceki araştırma sonuçlarıyla büyük oranda tutarlıdır. Ancak üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeyi ile başarısı, benlik algısı, benlik saygısı, sosyalleşme düzeyi, özyeterlik algısı ve benzeri alanlardaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu konuları ele alan hem nicel hem de nitel araştırmalar yapılması

gerekmektedir. Özellikle konuyu derinlemesine inceleyen nitel araştırmalar yapılması konuya daha fazla ışık tutabilir.

KAYNAKLAR

- Alsan, N. (2012). *Eylem ve düşünce açısından 20. Yüzyıl*. İstanbul: Evrensel Basın Yayın.
- Ataş, Ö. (2012). *Öğretmen adaylarının okula yabancılaşma düzeyleri ve kurumsal itibar algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.
- Bagrit, L. (1972). *Otomatikleşme çağı* (A. Usluata, Çev.). İstanbul: İstanbul Reklam Yay.
- Bayhan, V. (1995). *Üniversite öğrencilerinde anomi ve yabancılaşma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya, Türkiye.
- Beck, U. (1992). *Risk society: Towards a new modernity*. California: Sage Publications.
- Berardi, F. (2009). *The soul at work, from alienation to autonomy*. LA: Semiotex Pub.
- Cevizci, A. (1999). *Paradigma felsefe sözlüğü* (3. Baskı). İstanbul: Paradigma Yay.
- Cevizci, A. (2010). *Felsefeye Giriş*, İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Clark, T. (2011). *Sanat ve propaganda* (Esin Hoşsucu, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Coşkun, Y. ve Altay, C. A. (2009). Lise öğrencilerinde yabancılaşma ve benlik algısı ilişkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 41-56.
- Coşturoğlu, M. (1999). *Sosyal şizofreni ve yaratıcı düşünce üzerindeki baskısı*. Ankara: Gül Dikeni Yayınları.
- Çağlar, Ç. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin yabancılaşma düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1497-1513.
- Çağlar, Ç. (2012). Öğrenci yabancılaşma ölçeğinin (ÖYÖ) geliştirilmesi - Development of the Student Alienation Scale (SAS). *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 195-205.
- Çelik, F. (2005). *Orta öğretim öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye.
- Çelik, S. (2001). Yabancılaşmadan ötekileşmeye: Kültürel bir hegemonyanın kuruluş biçimleri. *Praksis*, (4), 144-184.
- Demirer, T. ve Özbudun, S. (1998). *Yabancılaşma ve...* Ankara: Öteki Yayınevi.
- Dickson, D. (1974). *Alternatif teknoloji: Teknik değişimin politik boyutları* (N. Erdoğan, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Eagleton, T. (1996). *İdeoloji* (M. Özcan, Çev.). İstanbul: ayrıntı Yayınları.
- Emir, S. (2012). *Ortaöğretim öğretmenlerinin yabancılaşma düzeyleri (Aydın İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Ün., Aydın, Türkiye.
- Ergil, D. (1978). Yabancılaşma kuramına ilk katkılar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 33(3), 93-108.
- Erimez, C. ve Gizir, S. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında fakültelerine yabancılaşmalarının rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 13-26.
- Erjem, Y. (2005). Yabancılaşma olgusu ve öğretmen: Lise öğretmenleri üzerine sosyolojik bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 395-417.
- Feuer, L. (1962). What is alienation? the career of a concept. *New Politics*, 1, 116-134.
- Fromm, E. (2006). *Sağlıklı toplum* (Y. Sağlam ve Z. Tanrıseven, Çev.). İstanbul: Payel Yayınları.
- Göka, E. (1990). Baudrillard'da yabancılaşma ve cinsel kimlik. *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 10(2), 94-96.
- Hegel, F. (2010). *Ruhun fenomenolojisi (Tin'in görüngübilimi)*. İstanbul: İdea yayınevi.
- Horkheimer, M. (2002). *Akıl tutulması* (O. Koçak, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

- Kanungo, R. N. (1982). *Work alienation: An integrative approach*. NY: Praeger Pub.
- Kaya, F., ve Tümkaya, S. (2017). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin başarı yönelimi, kendini engelleme davranışları ve demografik özelliklerinin okula yabancılaşmayı yordama düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 747-771.
- Keniston, K. (1972). *The varieties of alienation: An attempt at definition, alienation and the social system*. New York: John Wiley and Sons Inc.
- Kılıç, S. (1999). *Yabancılaşma-insana karşı toplumsal süreç*. İstanbul: Şafak Yayınevi.
- Kierkegaard, S. (1985). *Faith and the subjective individual: The meaning of existence, from rationalism to existentialism*. London: University Press of America.
- Korkmaz, M., Çelebi, N., Yücel, A.S., Cesim, D. T. (2014). Comparative Istanbul example regarding attitudes of the students preparing for university exam towards mathematics and computer. *European Journal of Experimental Biology, Zoological Record*, 4(3), 115-126.
- Korkmaz, M., Çelebi, N., Yücel, A. S. (2014). Practical review of the place of social networks in our daily life and their effect on today's youth. *International Journal of Academic Research Part B*, 6(1), 250-261.
- Köksal Akyol, A. ve Salı, G. (2013). Yatılı ve gündüzlü okuyan çocukların benlik kavramlarının ve sosyal destek algılarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(4), 1377-1398.
- Lukacs, G. (2014). *Tarih ve sınıf bilinci* (Yılmaz Öner, Çev.). İstanbul: Belge Yayınları.
- Marcuse, H. (1990). *Tek-boyutlu insan* (A. Yardımlı, Çev.). İstanbul: İdea Yayınları.
- Marx, K. (2003). *Yabancılaşma*, (Kenan Somer, Ahmet Kardam vd. Çev.). İstanbul: Sol Yayınları.
- Marx, K. (1976). *1844 el yazmaları: ekonomi, politik ve felsefe* (K. Somer, Çev.). İstanbul: Sol Yayınları.
- Nisbet, R. (1971). The impact of technology on ethical decision-making. In J. D. Douglas (Eds.). *The Technological Threat* (pp. 39-55). Eglewood Cliffs, New Jersey: Prentice-hall.
- Özaydınlık, K., Kabaran, K., Altıntaş, S. ve Göçen Kabaran, G. (2016). Eğitim fakültesi öğrencilerinin yabancılaşma düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik duyarlılık düzeyleri ve yeterli algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1673-1690.
- Pappenheim, F. (2002). *Modern İnsanın Yabancılaşması* (Salih Ak, Çev.). İstanbul: Phoneix Yayınevi.
- Polat, M. Dilekmen, M. ve Yasul, F. (2015). Öğretmen adaylarında okula yabancılaşma ve akademik öz-yeterlik: Bir chaid analizi incelemesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 214-232.
- Salı, G. ve Köksal Akyol, A. (2014). Çalışan ve çalışmayan çocukların cinsiyetlerine göre arkadaşlık ilişkileri, sosyal destek algıları ve mükemmeliyetçiliklerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 208-221.
- Schmallegger, F. (2002). *Criminal justice: A brief introduction*. US: Prentice Hall.
- Seaman, M. (1959). On meaning of alienation. *American Sociological Review*, 24, 783-791.
- Simmel, G. (2015). *Modern kültürde çatışma*, (T. Bora, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Slater, P. (1988). *Frankfurt okulu* (A. Özden, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Swingwood, A. (1998). *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi* (O. Akinbay, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Todd, E. (1987). *The causes of progress: Culture, authority and change*. New York: Basil Blackwell Inc.

- Uzun, Ö. (2006). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerine etki eden sosyo-demografik değişkenlerin belirlenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye.
- Weber, M. (2012a). *Din sosyolojisi* (Latif Boyacı, Çev.). İstanbul: Yarın Yayınları.
- Weber, M. (2012b). *Ekonomi ve toplum* (L. Boyacı, Çev.). İstanbul: Yarın Yayınları.
- Worsley, P. (1972). *Problems of modern society: A sociological perspective*. Harmondsworth UK: Penguin Books.

SUMMARY

In social terms, alienation can be defined as a denaturation process in which it is removed the fundamental variables of human nature and all forms of perception creating human relations.

Alienation, especially with the rapid changes occurring with industrialization, has been a concept that protects the importance in philosophy, psychology, sociology and political science. Today, alienation is put forward as a major problem for developed and developing societies. To understand the extent of the problem and to examine the state of social differentiation parameters, the general approach should be supported with micro research and the concept should be analyzed in different social structures, social sectors and residential areas. In addition, cultural alienation, religious alienation, occupational alienation, different formats of alienation should be examined separately and its interaction with both situations. Expression of alienation levels and aspects will provide an assessment of the situation in more detail in the social structure differentiation. Thus, it may be possible to go further in order to identify details of the phrase. Also, to capture samples of solution against alienation problem can be possible.

The purpose of this study is to identify the alienation level of University Students and whether the students' alienation (weakness, anomy, isolation, meaninglessness) scores differ meaningfully according to their gender, age, grade, section, family income and to intend to use the technology. These two questions were answered in the syudy: 1. What is the alienation level (weakness, anomy, isolation, meaninglessness) of the university students? 2. Are the students' alienation scores (weakness, anomy, isolation, meaninglessness) differ meaningfully according to their gender, age, grade, section, family income and to intend to use the technology?

The quantitative research methods and descriptive research approach was used in this study. The survey method was used in this research. The research has been carried out with the 820 university students who are Bozok University students in June – July in 2014. In the research 504 girl students and 316 of the male surveyed. The ages of this university students change from 17 years to 23 years. The students are in a section of crop protection, religious culture and ethics teaching, literature, nursing, economy, theology, business, math, architecture, history, farm and garden plants.

To collect research data Student Alienation Scale was used. The Student Alienation Scale has four sub scales which are weakness, anomy, meaninglessness, isolation. And this Student Alienation Scale has 20 items. The high score obtained from the scales indicate that the alienation level is high; the low score obtained from the scales indicate that the alienation level is low. Data were analysed by independent t test and one way analysis of variance (ANOVA) analysis.

As a result university students' weakness, anomy, meaninglessness and isolation level is medium. This alienation scores in four dimensions (weakness, anomy, meaninglessness, isolation) don't differ according to scores of gender, age, grade and family income of the university students. University students' isolation scores don't differ according to student's section which they attend in the university. In *weakness* literature and math students have significantly higher scores than theology university students; architecture students have significantly higher scores than religious culture and ethics teaching, history, crop protection, nursing, economics, theology and business students. In *anomy* religious culture and ethics teaching students have significantly lower scores than history, crop protection, literature, nursing, economy, business and architecture students; theology and math students have significantly lower scores than architecture students. Students' weakness and isolation scores don't differ according to student's to intend to use the technology. In *Anomy* dimension scores of university students who use technology for social media (face book – tweeter) are significantly higher than scores of students who use technology for book – journal - article. *Meaninglessness* scores of students' who use technology for social media (face book – tweeter) are significantly higher than scores of students who use technology for news.

It is seen that this research results consistent with previous research results largely. But it is required researches on that the alienation levels of students and the alienations' effect on students daily, school and social life. Therefore, the level of success with the alienation of university students, self-perception, socialization level, more research examining the relationship in areas like self efficacy and necessity arises. Therefore, the necessity of new researches arises about between the university students' alienation level and student success, selfconcept, self esteem, socialization level, self efficacy and other topics. Both quantitative and qualitative researches must be made which addressing alienation and their effects. In particular, the qualitative studies in detail on the subject can hold more light on the subject.